

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไทร**

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไทร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และ ส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุล ระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไทร ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ และมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่นต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงทุก สิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและ แนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้จำแนกไว้รวม 10 สาขา คือ

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิต และการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึงความสามารถในด้านบริหารจัดการค้าการสะสมและบริการ กองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิด ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงานด้านต่างๆทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณี ของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษา โบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา เชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ประเพณี/วัฒนธรรม ในเขตตำบลท่าไห อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ประเพณีบุญผะเหวด งานบุญประเพณีบุญผะเหวด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน นิยมจัดขึ้นในเดือน 4 ถึงกลางเดือน 5 เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ ในตำนานฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ได้กล่าวถึงการทำบุญผะเหวด ไว้ว่า "ฮอดเดือน 4 ให้พากันเก็บ ดอกจาน สานบั้งไม้ไผ่เสียบดอกจิก ..." โดยในงานนี้ ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใด ฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียว และบำเพ็ญคุณงามความดี จะได้านิสงส์ ไปเกิดในภพพระอริยมตไตรย์ นอกจากนี้ยังถือเป็นการรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือ ความดีที่ยั่งยืน อันมีการสละความเห็นแก่ตัว คือ ประโยชน์สุขอันไพศาลของมวลชนมนุษยชาติ เป็นสำคัญ ดังนั้น บรรพชนชาวไทยอีสานแต่โบราณ จึงถือเป็นเทศกาล ที่ประชาชนทั้งหลายพึงสนใจร่วมกระทำบำเพ็ญ และได้อนุรักษ์สืบทอดเป็นวัฒนธรรมสืบมา จนถึงอนุชนรุ่นหลังที่ควรเห็นคุณค่า และอนุรักษ์เป็นวัฒนธรรมสืบไป

ประเพณีบุญบั้งไฟ “ประเพณีบุญบั้งไฟ” เป็นประเพณีสำคัญของชาวอีสาน นิยมทำกันในเทศกาลเดือนห้า ฟ้าหก (ราวเดือนเมษายน - พฤษภาคมของทุกปี) ซึ่งช่วงนี้เป็นช่วงที่ฝนฟ้าจะตกลงมา ชาวนาเตรียมไถนา แสกนา (แครงนา) เพื่อรอฝนและเตรียมการทำนา จากความเชื่อเรื่องสิ่งลี้ลับและเทวดาที่คนอีสานเรียกว่า “พญาแถน” ที่อยู่บนสวรรค์สามารถบันดาลให้ฝนตกจึงมีการจัดประเพณีบูชาพญาแถนทุกปี เพื่อขอฝนมาใช้ในการทำนา ชาวบ้านเชื่อว่ามีโลกมนุษย์ โลกเทวดา และโลกบาดาล มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของเทวดา การรำผีฟ้า เป็นตัวอย่างที่แสดงออกทางด้านการนับถือเทวดาและเรียกเทวดาว่า “แถน” เมื่อถือว่ามีแถนก็ถือว่าฝน ฟ้า ลม ซึ่งเป็นอิทธิพลของแถน หากทำให้แถนโปรดปรานมนุษย์ก็จะมีความสุข ดังนั้น จึงมีพิธีบูชาแถน การจุดบั้งไฟ อาจจะเป็นวิธีหนึ่งที่แสดงความเคารพหรือส่งสัญญาณความรักดีไปยังแถนหรือบูชาแถน ชาวอีสานจำนวนมากเชื่อว่าการจุดบั้งไฟ เป็นการขอฝนจากพญาแถน คนอีสานทำบุญบั้งไฟโดยมีจุดประสงค์หลายอย่างเช่น การบูชาคุณของพระพุทธเจ้า ชาวอีสานส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อถึงเทศกาลเดือนหก ซึ่งเป็นวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันปรินิพพานของพระพุทธเจ้าชาวอีสานจะพากันทำการบูชาคุณของพระพุทธเจ้าโดยการจัดดอกไม้ ธูป เทียน มาบูชาพระพุทธรูป การทำบุญบั้งไฟของชาวอีสานก็ถือว่าเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าด้วย อามิสบูชาอย่างหนึ่ง การสืบทอดพระพุทธศาสนา การทำบุญบั้งไฟของชาวอีสานเพื่อเชื่อมความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบลท่าไห ประชาชนทุกวัยได้แสดงออกถึงความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน การแสดงการเล่น อนุรักษ์ ประเพณี ที่ตั้งงามของท้องถิ่นและความศรัทธาของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

ประเพณีแข่งขันเรือยาวตำบลท่าไทร งานประเพณีแข่งขันเรือยาวของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลท่าไทร ได้มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถือได้ว่าเป็นการสร้าง ความสามัคคี ตลอดจนการใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์โดยการส่งเสริมให้มีการฝึกซ้อมพายเรือเพื่อเข้าประลองฝีพายในการแข่งขัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกายอีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งการจัดงานแข่งขันเรือยาว จัดให้เป็นประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี ตามประกาศจังหวัดอุบลราชธานี ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไทร ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และประชาชนชาวตำบลท่าไทร จึงได้กำหนดจัดงานโครงการสืบสานงานประเพณีแข่งขันเรือตำบลท่าไทร ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔) ขึ้น ในวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ ทำน้ำวัดสว่างสายชล (ลำน้ำชี) หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าไทร อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาวประจำปีของตำบลท่าไทร และอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป และส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลท่าไทรให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

ประเพณีลอยกระทง ประเพณีลอยกระทงเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ โดยมีคติความเชื่อหลายอย่าง เช่น เชื่อว่าเป็นการบูชาและขอขมาแม่พระคงคา เป็นการสะเดาะเคราะห์ เป็นการบูชาพระเจ้าในศาสนาพราหมณ์ หรือเป็นการบูชารอยพระพุทธบาท เป็นต้น การลอยกระทงนิยมทำกันในวันเพ็ญ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เป็นประเพณีที่สืบทอดมาโดยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลายเช่นลอยเคราะห์บูชาพระพุทธเจ้าแต่ปัจจุบันนิยมทำเพื่อขอขมา และระลึกถึงคุณแม่พระคงคา ที่ได้อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่มนุษย์ โดยประเพณีลอยกระทงมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยประมาณ 700 ปีมาแล้ว ประเพณีลอยกระทงได้เข้าสู่ประเทศไทยในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีประมาณ พ.ศ. 1800 ดังปรากฏในหนังสือนางนพมาศ ผู้เป็นพระสนมเอกของพระร่วงเจ้าว่า “ครั้นวันเพ็ญเดือน 12 ช้าน้อยได้กระทำโคมลอยติดตกแต่งให้งามประหลาดกว่าโคมสนมกำนัลทั้งปวงจึงเลือกผกาเกสรสีต่างๆ มาประดับเป็นรูปประมุทกลีบบานรับแสงจันทร์ใหญ่ ล้วนแต่พรรณดอกไม้ซ้อนสีสลับให้เป็นลวดลาย” เมื่อสมเด็จพระร่วงเจ้าได้เสด็จทางชลมารค ทอดพระเนตรกระทงของนางนพมาศก็ทรงพอพระราชหฤทัย จึงมีพระราชโองการฯ ให้จัดประเพณีลอยกระทงเป็นประจำทุกปี อันเป็นช่วงที่น้ำในแม่น้ำลำคลองขึ้นสูงและอากาศเริ่มเย็นลง ตามพระราชนิพนธ์พระราชพิธีสิบสองเดือนและตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ได้กล่าวว่า นางนพมาศ หรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ พระสนมเอกในพระร่วงเจ้า แห่งกรุงสุโขทัย เป็นผู้ริเริ่มประดิษฐ์กระทงสำหรับลอยประทีปเป็นรูปดอกบัวบานขึ้น ซึ่งคนทั่วไปนิยมทำตามสืบต่อมา นอกจากนั้นในศิลาจารึกหลักที่ 1 ยังได้กล่าวถึง งานเผาเทียน เล่นไฟ ของกรุงสุโขทัยไว้ด้วยว่า เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของกรุงสุโขทัย ทำให้ผู้รู้ทั้งหลายสันนิษฐานตรงกันว่า งานดังกล่าวน่าจะเป็นงานลอยกระทงอย่างแน่นอนในคืนวันเพ็ญเดือนสิบสอง พระราชพิธีนี้จึงได้ถือปฏิบัติทุกๆ ปี

ประเพณีวันเข้าพรรษา เข้าพรรษาพักฝน" หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน วันเข้าพรรษาเป็น วันที่พระสงฆ์เริ่มอยู่จำพรรษาตลอด ๓ เดือน ในฤดูฝน ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำเดือน ๘ ของทุกปี เรียกว่า "ปูร็พรรษา"

ประเพณีวันออกพรรษา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันปวารณา หรือวันมหาปวารณา คือ วันที่เปิดโอกาสให้เพื่อน พระภิกษุ ว่ากล่าว ตักเตือนกันได้ด้วยเมตตาจิต เมื่อได้เห็น ได้ฟัง หรือสงสัยในพฤติกรรมของกันและกัน

ฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลท่าไทร

ด้านการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดด้านภูมิปัญญา	หมู่
1	นายบุญเยี่ยม ตระการจันทร์	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	8
2	นายสมาน พันธุ์ศิริ	เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ	5
3	นายวิโชติ นาสารีย์	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว	4
4	นายสมร ครองยุติ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	8

ด้านดนตรี หมอแคน หมอลำ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดด้านภูมิปัญญา	หมู่
1	นายวิไล พูนเพิ่ม	หมอลำ/หมอแคน	5
2	นางไก่อแก้ว ระดาบุตร	หมอลำ	2
3	นางพิมพ์พา สุขพันธ์	หมอลำ	5

ด้านหัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดด้านภูมิปัญญา	หมู่
1	กลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 13	การผลิตปลาร้าเพื่อการบริโภค	13
2	กลุ่มดอกไม้จันทร์ หมู่ที่ 4	ผลิตภัณฑ์ดอกไม้จันทร์	4
3	กลุ่มผลิตปลาซ้ม หมู่ที่ 11	ผลิตภัณฑ์ปลาซ้ม	11
4	นางศิริ คามินทร	การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการถนอมอาหาร	4
5	นางอารวณ ตระการจันทร์	ทอผ้า	13

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดด้านภูมิปัญญา	หมู่
1	นายจำปา ดวงศรี	เครื่องปั้นดินเผา	13
2	นายบุญกอง นวลศรี	เครื่องปั้นดินเผา	2
3	นางสาวเบญญาภา ทิมา	พานบายศรี ช้นหมากเบ็ง	3
4	นางประยูร ตระการจันทร์	การจักรสาน (เสื่อกก/ไหล)	5
5	นายทองแดง ภัควันต์	การประดิษฐ์แมลงจากใบลาน	11

ฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลท่าไทร

ด้านศาสนา พิธีกรรมท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดด้านภูมิปัญญา	หมู่
1	นายจรูญ ตระการจันทร์	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	3
2	นายจำเนียร ระดาบุตร	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	2
3	นายสำรอง แสงวงพันธ์	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	12
4	นายสมาน ระดาบุตร	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	12
5	นายรอด วังฆะฮาด	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	3
6	นายสมหมาย ตระการจันทร์	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	2
7	นายทองอินทร์ ระดาบุตร	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	8
8	นายวิไล พูนเพิ่ม	ศาสนพิธีกรรม/พิธีกรรมท้องถิ่น	5